

Handläggning av ekonomiskt bistånd

🔍 Styrdokument –

 Eda kommun	Styrdokument	
	Dokumenttyp	Riktlinje
	Beslutad av	Kommunstyrelsen 2014-12-02
	Dokumentansvarig	Enhetschef IFO
	Reviderad	Kommunstyrelsen 2017-03-07, § 34 Kommunstyrelsen 2019-01-03, § 14 Socialnämnden 2022-06-16, § 120

Innehållsförteckning

1 Syfte och inriktning.....	6
2 Rätten till bistånd och insatser enligt SoL.....	6
2.1 Begreppet ”livsföring i övrigt”.....	7
3 Handläggning.....	7
3.1 Allmänt.....	7
3.2 Ansökan.....	7
3.3 Dokumentation.....	8
3.4 Kontroller.....	8
3.4.1 Identitet och vistelse.....	8
3.4.2 Vistelsebegreppet.....	8
3.4.3 Arbets sökande.....	9
3.4.4 Inkomster.....	9
3.4.5 Riktlinje gällande ideellt skadestånd.....	10
3.4.6 Tillgångar.....	11
Fordonsinnehav.....	11
3.5 Barnrättsperspektiv.....	11
3.6 Avslag/överklagan.....	11
4 Försörjningsstöd.....	12
4.1 Rätten till försörjningsstöd.....	12
4.2 Försörjningsstöd enligt reducerad norm.....	13
4.2.1 Akut bistånd.....	13
4.3 Avdrag från försörjningsstödet vid ogiltig frånvaro.....	14
4.4 Jobbstimulansen.....	14
4.5 Hemmavarande barns och skolungdomars inkomster.....	15
4.6 Utlandsvistelse.....	16
4.7 Riksnormen och övriga poster i försörjningsstödet.....	16
4.8 Godtagbara utgifter utanför riksnormen.....	17
4.8.1 Arbetsresor.....	17
4.8.2 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa.....	17
4.8.3 Boendekostnad.....	17
Hyresrätt - lägenhet.....	17
Bostadsrätt eller villa.....	18
Andrahandsboende.....	19
Inneboenderum.....	19
Delad lägenhet.....	19
Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn.....	20
Övriga boendeformer.....	20
4.8.4 Hemförsäkring.....	20
4.8.5 Hushållsel/elkostnader.....	21
4.9 Livsföring i övrigt inom försörjningsstödet.....	21
4.9.1 Avgift vid sjukhusvård.....	21
4.9.2 Barnomsorgskostnader.....	21
4.9.3 Begravningskostnad.....	21
4.9.4 Dator.....	22
4.9.5 Flyttkostnader.....	22
4.9.6 Glasögon.....	22
4.9.7 Hemtjänstavgift.....	22

4.9.8 Hemutrustning.....	23
Grundutrustning.....	23
Kompletterande utrustning.....	23
TV.....	24
4.9.9 Internet.....	24
4.9.10 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet.....	24
Behov av särskilda kläder och skor.....	24
Studentkläder.....	24
4.9.11 Juridiska kostnader och stämpelavgifter/ identitetskort.....	25
Advokatkostnader.....	25
Stämpelavgifter/identitetskort.....	25
4.9.12 Kurslitteratur.....	25
4.9.13 Läkarvård och medicin.....	25
4.9.14 Resor.....	25
Rekreationsresor.....	25
Återföreningsresor.....	26
Återvandningsresor.....	26
4.9.15 Skulder.....	26
4.9.16 Spädbarnsutrustning.....	26
4.9.17 Tandvård.....	27
Akut tandvård.....	27
Nödvändig tandvård.....	27
4.9.18 Umgängeskostnader.....	28
Resor i samband med umgänge med barn.....	28
5 Grupper av bidragstagare.....	29
5.1 Arbetslösa.....	29
5.1.1 Kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap. 4 § socialtjänstlagen.....	29
5.1.2 Sökanden som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande	30
5.1.3 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa.....	30
5.1.4 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning.....	30
5.2 Bistånd vid institutionsvistelse.....	30
5.2.1 Fickpengar.....	30
5.2.2 Kläder och skor.....	31
5.2.3 Kostnader i samband med bostad.....	31
5.3 Brottsoffer.....	31
5.4 Företagare eller personer med fria yrken.....	31
5.5 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård.....	32
5.5.1 Hyreskostnad.....	32
5.5.2 Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. fotboja.....	33
5.5.3 Kontraktsvård.....	33
5.5.4 Samhällstjänst.....	33
5.6 Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.....	34
5.6.1 Sjukersättning eller aktivitetsersättning.....	34
5.7 Personer med sociala och medicinska problem.....	34
5.7.1 Personer med missbruksproblem.....	35
5.7.2 Personer med psykisk ohälsa.....	35
5.8 Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension.....	35
5.9 Studerande.....	36

5.9.1 Vuxenstuderande.....	36
5.9.2 Studerande som har familj.....	36
5.9.3 Studerande under studieuppehåll.....	36
5.9.4 Ungdomar under 21 år som går i skolan.....	37
5.9.5 Studerande ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar.....	37
5.10 Utländska medborgare.....	37
5.10.1 Allmänna bestämmelser.....	37
5.10.2 Personer med uppehållstillstånd som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	38
5.10.3 Personer utan uppehållstillstånd som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	38
5.10.4 Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	38
5.10.5 EU-medborgare som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	39
Registrering och ansökan om uppehållskort.....	40
Utredning och beslut gällande EU-medborgare.....	40
Bedömning av om personen har uppehållsrätt.....	40
Yrkesverksamma personer, arbetstagare.....	41
Yrkesverksamma personer, egna företagare.....	41
Arbetssökande.....	42
Icke yrkesverksamma personer.....	42
5.11 Unga vuxna upp till 25 år.....	43
5.12 Våld i nära relationer.....	43
6 Hushållstyper.....	44
6.1 Sammanboende med hushållsgemenskap/ delad bostad.....	44
6.2 Gifta men ej sammanboende.....	44
6.3 Gymnasiestuderande ungdom.....	45
6.4 Inneboende.....	45
6.5 Underårig som bildat familj.....	45
6.6 Hushåll med underåriga barn.....	45
6.6.1 Växelvis boende för barn.....	46
6.6.2 Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp.....	46
7 Felaktiga utbetalningar - FUT.....	46
7.1 FUT-utredning.....	47
7.2 Återbetalning av felaktiga utbetalningar – enligt 9 kap. 1 § SoL.....	47
7.2.1 Återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL – överklagningsbart?.....	48
7.3 Misstanke om bidragsbrott.....	48
7.4 Polisanmälan.....	49

1 Syfte och inriktning

Mål och syfte med försörjningsstöd i enlighet med 4 kap 1 § SoL och bistånd i andra fall och för sin livsföring i övrigt samt 4 kap 2 § SoL.

Denna vägledning omfattar biståndsbedömning och handläggning enligt socialtjänstlagen.

Vägledningen beskriver hur socialnämnden i Eda kommun inom ramen för sitt uppdrag samt i enlighet med gällande lagstiftning skall verka för att den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå, tillvarata och utveckla den enskildes resurser samt syftar till att socialtjänstens insatser skall bygga på respekt för människornas självbestämmande och integritet.

Vägledningen skall ses som:

- Stöd för handläggarna vid deras individuella biståndsbedömningar, utredningar och beslut.
- Klargörande av hur gällande lagstiftning delegation skall tillämpas i Eda kommun.

Dokumentet är en vägledning och i varje enskilt fall skall det ske en individuell behovsbedömning. Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

2 Rätten till bistånd och insatser enligt SoL

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning och livsföring i övrigt, i enlighet med 4 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL). Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och utformas så att den stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. När en ansökan inkommer skall socialtjänsten först alltid utreda om den enskilde har rätt till bistånd i enlighet med 4 kap 1 § SoL. Oavsett vad ansökan avser, försörjningsstöd eller livsföring i övrigt, är det viktigt att fokusera på den enskildes behov. Att bedöma rätten till bistånd kan i korthet beskrivas med att utreda hur behovet ser ut, kan den enskilde själv tillgodose behovet eller kan det tillgodoses på annat sätt och slutligen hur biståndet skall utformas för att tillförsäkra den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Biståndet skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra, 5 kap 7 § SoL.

Kriterier som ska uppfyllas för att den enskilde skall ha rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL:

- Behov föreligger.
- Behovet kan inte tillgodoses av personen själv eller på annat sätt.
- Bistånd är nödvändigt för att den enskilde skall tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

2.1 Begreppet ”livsföring i övrigt”

”Med begreppet avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Det kan vara en fråga om bistånd till läkarvård eller tandvård, glasögon, möbler, husgeråd, vinterkläder, vård- och behandlingsinsatser för missbrukare, hemtjänst, särskilt boende för äldre eller funktionshindrade med mera.”

3 Handläggning

I Eda kommun är det socialsekreterare som tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer den enskildes behov samt fattar beslut om bistånd och insatser enligt gällande delegationsordning. Socialsekreterarna dokumenterar också utredning och beslut i enlighet med socialtjänstlagen och förvaltningslagens bestämmelser. Socialsekreterare svarar också för kontinuerlig uppföljning och omprövning av beslut.

En utredning/bedömning är möjlig att göra först när alla uppgifter inkommit. I utredningen fattar socialsekreteraren beslut om vad den enskilde har för behov.

3.1 Allmänt

Avsnittet är ingen fullständig handbok över hur ekonomiskt bistånd ska administreras men kommenterar några av de viktigaste rutinerna och begreppen.

Innan rätten till försörjningsstöd avgörs bör socialtjänsten i förekommande fall, tillsammans med den enskilde försöka klarlägga huruvida t.ex. förbehållsbeloppet vid utmätning eller avgifter för sociala tjänster, barnomsorg och liknande är korrekta i förhållande till den sökandes ekonomiska förhållanden. Finns en möjlighet att höja förbehållsbeloppet eller sänka avgifterna, bör den enskilde hänvisas till att begära detta. I avvaktan på att en korrigerings görs bör den sökande dock få försörjningsstöd.

Om sökanden har rätt till ex. bostadsbidrag, underhållsstöd, allmänt barnbidrag, ålderspension, sjukpenning eller föräldrapenning, ska denne hänvisas till att söka dessa förmåner/ersättningar för att på så sätt tillgodose eller bidra till sitt behov på egen hand.

3.2 Ansökan

Ansökan bör vara digital eller skriftlig men i princip gäller även en muntlig ansökan. Det är dock viktigt att göra skillnad mellan en ansökan eller ett rådgivande samtal. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte.

Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter (normer, krav, kontroller, etc.) i samband med bistandsprövningen och att personuppgifterna kommer att behandlas med datastöd. Den sökande har då möjlighet att överväga om hen ska avstå från att göra en ansökan.

3.3 Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. All dokumentation skall ske i verksamhetssystemet.

Vid den ekonomiska utredningen enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen används den ekonomiska utredningsmallen med hjälprubriker. Denna grundutredning skall uppdateras vid större förändringar i hushållet, dock alltid senast efter två år.

Utredningen ska alltid delges den sökande.

Observera att det är viktigt att uppmärksamma barnperspektivet i den ekonomiska utredningen.

3.4 Kontroller

Vid ansökan om försörjningsstöd är det viktigt att de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan kontrolleras.

Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat biståndsansökan.

I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Här redovisas de vanligaste kontrollerna. Följande ska om möjligt alltid kontrolleras:

- Identitet
- Uppgifter om vistelse/boende
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Arbetsökande
- Inkomster och utgifter
- Tillgångar
- Sjukskrivning

3.4.1 Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Boende/vistelse kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt, aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelse på annat sätt bör hembesök göras. Är den sökande inte folkbokförd på adress som anges i ansökan men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska hen uppmanas ändra folkbokföringsadress. För bedömning av den sökandes kommundillhörighet gäller bestämmelserna i 2 a kap. SoL.

3.4.2 Vistelsebegreppet

I enlighet med 2 a kap. 1 § SoL skall den kommun där den enskilde vistas ansvara för stöd och hjälp till den enskilde. Om det står klar att en annan

kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp åt den enskilde är vistelsekommunens ansvar i enlighet med 2 a kap. 2 § SoL begränsat till akuta situationer.

Enligt 2 a kap. 3 § SoL ansvarar bosättningskommunen för att den enskilde får den hjälp och stöd hen behöver, om den enskilde är bosatt i annan kommun än vistelsekommunen.

3.4.3 Arbetssökande

Om den sökande står till arbetsmarknadens förfogande ska det alltid kontrolleras om hen är inskriven på Arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger. Den sökande ska lämna in aktuell handlingsplan. Om sökande bedöms ha förmåga att stå till arbetsmarknadens förfogande och inte deltar i någon aktivitet eller arbetsmarknadspolitisk åtgärd, kan lista på sökta jobb begäras för bedömning om den sökande varit aktivt arbetssökande.

3.4.4 Inkomster

Inkomster från arbetsgivare, arbetslöshetsförsäkring, försäkringskassa m.m. ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos Försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. I förekommande fall ska även kontroll göras av om ansökan om sjukersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, t.ex. AMF (arbetsmarknadsförsäkring). I Eda kommun finns tillgång till uppgifter om utbetalningar från FK, A-kassa, CSN och Skatteverket via SSBTEK.

Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:

- Lön från arbete
- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsstöd/ Utvecklingsersättning
- Starta eget bidrag
- Sjukpenning, rehabiliteringspenning, föräldrapenning
- Habiliteringsersättning
- Pension, livränta, aktivitets- och sjukersättning
- Studiehjälp; studiemedel
- Underhållsstöd och underhållsstöd vid växelvis boende
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, Bostadstillägg
- Skatteåterbäring; Om den enskilde riskerar att hamna i en nöd-situation om skatteåterbäring som hen inte haft tillgång till räknas som inkomst kan reducerat bistånd i form av t.ex. hyra och matpengar beviljas.
- Räntor/ utdelning
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning/skadestånd; reducerar inte försörjningsstöd i de fall

utbetalningen avser kostnad för utlägg eller ideellt skadestånd då sökanden har behov av t.ex. behandling

- Övriga inkomster, t.ex. spelvinster

Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet:

- Familjehemsersättning (arvodesdelen räknas som inkomst)
- Vårdbidrag (arvodesdelen räknas som inkomst, ej merkostnadsdel)
- Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål.
Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:

- Fondmedel som utbetalas efter social bedömning, t.ex. från kommunen
- Handikappersättning
- Extra tillägg för studiebidrag
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan.

3.4.5 Riktlinje gällande ideellt skadestånd

Vid ideellt skadestånd oavsett belopp ska viss del av summan inte tas med i beräkningen av försörjningsstöd då man fortfarande fått skada utav det man blivit utsatt för.

Hur stort belopp av skadeståndet som ska kunna bortses från vid beräkning av försörjningsstöd beror på hushållets storlek samt hushållets grundläggande utgifter.

Eda kommuns riktlinje är att socialtjänsten vid beräkning av försörjningsstöd för en månad ska bortse från:

1. Normbeloppet för hushållet
2. Hyra
3. Hushållsel enligt schablon

Detta skulle resultera i för en ensamstående 4 250:- (norm) + aktuell hyra + hushållsel för en person ca 200:-

För en större familj med föräldrar och 4 barn i olika åldrar skulle detta kunna bli 21 320:- (norm) + aktuell hyra + hushållsel för 6 personer ca 550:-

Detta gör att man får behålla proportionerligt utifrån hushållets storlek så att alla hushåll vinner ”lika” mycket.

Genom detta kan antalet som anmäler våldsbrott ökas. Om skadeståndet i sin helhet dras av försörjningsstödet har den sökande inte någon vinning i att göra något anspråk på skadestånd.

3.4.6 Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan hen har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, MC, snöskoter, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål samt djur i vissa fall.

Kontroll av eventuellt fordonsinnehav i Transportstyrelsens bilregister ska göras vid varje ansökningstillfälle.

När det finns tillgångar framgår det av slutskattsedeln att man haft inkomst av kapital. Vilken typ av tillgångar och värdet av dem syns dels på den förtryckta deklarationsblanketten, dels på specifikationen till preliminär deklARATION. Någon av dessa ska uppvisas vid nybesök. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier e.d. ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank.

Fordonsinnehav

Fordonsinnehav godtas under vissa förutsättningar i Eda kommun till ett värde av ett halvt prisbasbelopp:

- Bilen är en förutsättning för att den enskilde ska kunna ta sig till och från sitt arbete, arbetsmarknadsåtgärd eller att den behövs i arbetet.
- Bilen är köpt med lån och det står klart att det inte medför förtjänst om den säljs.
- Den enskilde av medicinska eller sociala skäl är i behov av bil, t.ex. en förälder som behöver bil för att kunna umgås med sitt barn eller köra barnen till förskolan eller dylikt då det saknas allmänna kommunikationer.

I vissa fall bör byte till en billigare bil kunna aktualiseras. Högsta godtagbara värde på bilen skall i normalfallet inte överstiga ett halvt prisbasbelopp. Om den enskilde på grund av funktionshinder har en specialanpassad bil, bör denna godtas oavsett värde. I övriga fall skall bilar vars värde överstiger ett basbelopp avyttras oavsett lånebild på bilen. Skäligt rådrum är en månad.

3.5 Barnrättsperspektiv

Vid alla åtgärder som rör barn skall barnets bästa komma i främsta rummet. I beslutsfattandet innebär detta i korthet att se olika beslutsalternativ ur barnets synvinkel och försöka ta reda på hur barn uppfattar och upplever situationen. Man skall noga analysera vilka följder ett enskilt beslut kan få för varje enskilt barn.

När föräldrarna agerat på ett sådant sätt att beslut om avslag på ekonomiskt bistånd ges ska orosanmälan till barn- och familjeenheten lämnas. Bedömning ska också göras om eventuellt om bistånd till matpengar för barnet/barnen.

3.6 Avslag/överklagan

Alla beslut skall meddelas skriftligen. Om den enskilde inte berättigar till försörjningsstöd skall hen således meddelas detta skriftligen. Den enskilde skall meddelas rätten att överklaga ett beslut som helt eller delvis går emot dennes ansökan. I det fall den enskilde så önskar skall handläggaren kunna

vara behjälplig med att överklaga ett beslut.

En överklagan skall ha inkommit senast tre veckor efter att den sökande tagit del av beslutet. Om överklagan inte inkommit i tid skall ett avvísingsbeslut fattas. Om en överklagan inkommit i rätt tid skall handläggaren pröva om det finns skäl att ompröva beslutet exempelvis i de fall där den sökande redovisar nya omständigheter som påverkar bedömningen. Om det inte finns skäl att ompröva beslutet skall ärendet sändas till Förvaltningsrätten för prövning. Handläggningen av ett överklagat beslut skall handläggas skyndsamt. De handlingar som skall sändas till Förvaltningsrätten är:

- Den enskildes överklagan.
- Utredningen och beslut.
- Ett försätsblad avseende överklagat beslut som beskriver att man inte funnit skäl att ompröva beslutet, eventuellt bemöta särskilda synpunkter från den enskilde samt avsluta med att föreslå förvaltningsrätten att avslå överklagan.

4 Försörjningsstöd

Den enskilde har rätt till försörjningsstöd om hen efter egen förmåga bidrar till sin försörjning. Genom försörjningsstödet skall den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Verksamheten skall bedrivas på ett sådant sätt att individens eget ansvarstagande och egna resurser sätts i centrum vilket syftar till den enskilde individen skall bli självförsörjande. Detta sker genom information, rådgivning samt efter den enskildes samtycke samverkan med andra myndigheter.

4.1 Rätten till försörjningsstöd

För att rätt till försörjningsstöd skall föreligga måste den sökande:

- Ha eller ha haft otillräckliga inkomster för att på egen hand tillförsäkra sig en skälig levnadsnivå.
- Efter egen förmåga, göra allt vad hen kan för att försörja sig själv.

Vad den sökande skall bidra med för att rätten till bistånd skall föreligga varierar alltså utifrån den enskildes situation och förmåga. Exempelvis skall den sökande:

- Vara inskriven vid arbetsförmedlingen och aktivt söka efter arbete.
- Delta i erbjudna arbetsmarknadspolitiska eller rehabiliterande åtgärder.
- Vara sjukskriven av läkare om hen är sjuk.
- Ta ut möjlig inkomst från annan myndighet vid frånvaro från arbetsmarknaden som till exempel vid föräldraledighet.
- Den som har ekonomiska tillgångar måste först använda sig av dem innan försörjningsstöd kan komma i fråga.

I begreppet ”göra allt vad hen kan för att försörja sig själv” ingår även att den enskilde alltid skall söka alla möjliga inkomster som den enskilde kan ha rätt till såsom exempelvis bostadsbidrag.

Försörjningsstöd utgår inte retroaktivt utan avser att täcka utgifter för en kommande period.

4.2 Försörjningsstöd enligt reducerad norm

Reducering av försörjningsstöd får endast göras utifrån särskilda skäl och i det enskilda fallet. Följande situationer kan bli aktuella:

- Den sökande har kunnat försörja sig men inte gjort det och saknar därför nödvändiga medel. Har t.ex. avstått från arbete eller inte stått till arbetsmarknadens förfogande.
- Den sökande har haft inkomster till sin försörjning men använt dem på annat sätt, tappat eller blivit bestulen på inkomsterna och saknar därför medel till sitt uppehälle.
- Det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att han inte använder biståndet till avsett ändamål.

4.2.1 Akut bistånd

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation
- Finns barn i familjen – gör bedömning om kontakt behöver tas med barn- och familjeenheten.
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om hen inte får hjälp
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har hen tidigare fått information om dem
- Kan sökanden få hjälp av familj eller vänner
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning.

Bistånd till personer som regelmässigt har egna inkomster över norm ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller där den sökande bedöms ha svårigheter att själv ta ansvar för sin ekonomi och livssituation. Gällande barnfamiljer i ovanstående situation bör barnrättsperspektivet speciellt uppmärksammas. I ett akut ärende som ovan ska det reducerade försörjningsstödet omfatta endast normposten livsmedel.

Till personer vars missbruk är pågående, och där man befarar att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan matrekvisition vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas mycket restriktivt.

4.3 Avdrag från försörjningsstödet vid ogiltig frånvaro

Om den enskilde deltar i någon form av arbetsmarknadsåtgärd, antingen via Arbetsförmedling eller socialtjänsten ges avdrag vid ogiltig frånvaro enligt följande:

- Om frånvaron är någon enstaka dag kan avdrag göras med ett generellt dagsbelopp per arbetsdag enligt följande beräkningsmall:
Riksnormen för en ensamstående (inklusive gemensamma hushållskostnader) delat på antal aktivitetsdagar den aktuella månaden.
- Om personen har upprepad frånvaro eller mer än 50% frånvaro under en och samma månad får bedömning göras om avslag ska ges på hela ansökan om försörjningsstöd. Detta utifrån att den enskilde ej kan anses delta i sin planering och göra vad som kommer an på honom/henne för att på sikt bli självförsörjande.
Eventuellt får nödprovning göras gällande mat och hygienartiklar samt hyra och el, i synnerhet om det finns barn i hushållet. Detta gäller vid första tillfället. Vid upprepning kan helt avslag bli följden.

Avdrag på ersättning från Försäkringskassan/Arbetsförmedlingen beroende på att planering /insats som bedömts som adekvat ej följts, kompenseras ej med försörjningsstöd.

4.4 Jobbstimulansen

Jobbstimulansen riktar sig till enskilda som har arbetsförmåga. Den är utformad som en särskild beräkningsregel som innebär att 25% av nettoinkomst av anställning under vissa förhållanden inte ska beaktas vid provning av ekonomiskt bistånd (Prop 2012/13:94s. 20). Jobbstimulansen är personlig och gäller inte hushållet som helhet. Om hushållet är berättigat till ekonomiskt bistånd gäller jobbstimulansen för den eller de personer i hushållet som uppfyller kriterierna för jobbstimulansen.

Jobbstimulansen gäller alla som har fått ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd minst sex månader i följd och som får arbete och arbetsinkomst eller ökar sin arbetsinkomst. Jobbstimulansen gäller alltså även om den enskilde har haft vissa arbetsinkomster under sexmånadersperioden. Det finns inget krav på att den enskilde har fått försörjningsstödet från samma kommun under sexmånadersperioden. När en enskild uppger arbetsinkomster behöver socialnämnden kontrollera om den enskilde är berättigad till jobbstimulansen. Det innebär kontroll av om den enskilde fram till den tidpunkten har fått försörjningsstöd sex månader i följd i den egna kommunen och/eller i en tidigare kommun. Den enskilde ska samtycka till att kontroll görs i en annan kommun (12 kap. 2 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL). Om den enskilde inte samtycker till kontrollen får nämnden besluta på de uppgifter som finns.

Under kvalificeringsperioden för jobbstimulans ska den enskilde ha fått försörjningsstöd sex månader i följd. Det betyder att den enskilde ska ha fått försörjningsstöd under en sammanhängande tid om sex månader (prop. 2012/13:94 s. 39). Socialstyrelsen anser att ordalydelsen leder till slutsatsen att ett avslag för en månad avbryter kvalificeringsperioden och en ny

kvalificeringsperiod på sex månader ska påbörjas.

Om avslaget överklagas och domstolen bedömer att den enskilde hade rätt till bistånd kan socialnämnden behöva justera beräkningarna.

Jobbstimulansen i form av den särskilda beräkningsregeln gäller i 24 månader. Tiden ska vara sammanhängande.

Även om den enskilde är självförsörjande under någon del av tvåårsperioden löper tiden för jobbstimulansen på under den påbörjade tvåårsperioden.

Om den enskilde flyttar till en ny kommun under pågående period med jobbstimulans omfattas hen fortfarande av den särskilda beräkningsregeln (prop. 2012/13:94 s. 27). Socialnämnden i den nya kommunen behöver då utreda hur mycket som återstår av den tvåårsperiod som jobbstimulansen ska gälla. Som ovan nämnts behöver nämnden den enskildes samtycke till att kontrollera en sådan uppgift med den tidigare kommunen.

Det finns ingen gräns i socialtjänstlagen för hur många gånger en biståndssökande kan få jobbstimulansen. Om den enskilde efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd sex månader i följd gäller jobbstimulansen och den särskilda beräkningsregeln därefter på nytt.

Den särskilda beräkningsregeln innebär att under perioden av jobbstimulans ska 25% av den enskildes nettoinkomst av arbete inte beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Det gäller både då den enskilde får arbete och då arbetsinkomsten ökar.

Den särskilda beräkningsregeln gäller för inkomst av anställning. Regeln gäller inte för inkomster som träder i stället för eller grundas på inkomst av anställning, till exempel aktivitetsstöd, aktivitetsersättning, sjukpenning, sjukersättning, föräldrapenning, pension eller livränta. Även till exempel inkomst av kapital eller näringsverksamhet (eget företag) eller skadestånd är undantagna. Den särskilda beräkningsregeln gäller inte heller barns och skolungdomars arbetsinkomster.

Jobbstimulansen innebär att det skapas ett utrymme för den enskilde att öka sin konsumtion eller att spara en del av sin inkomst. Om den enskilde väljer att spara inkomsten ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd under den tvåårsperiod som den särskilda beräkningsregeln gäller.

Om den enskilde efter tvåårsperioden åter behöver ekonomiskt bistånd ska behovet bedömas på vanligt sätt, dvs utan hänsyn till den särskilda beräkningsregeln. Det innebär att socialnämnden i varje enskilt fall får bedöma om sparandet ska påverka rätten till bistånd eller inte.

4.5 Hemmavarande barns och skolungdomars inkomster

Bestämmelsen i 4 kap. 1 a § SoL innebär att en del av hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster inte ska beaktas vid prövningen av föräldrarnas ekonomiska bistånd för barnet eller skolungdomen. Den infördes i socialtjänstlagen 2008 i syfte att stimulera ungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd till att få kontakt med arbetslivet och öka sina möjligheter att i framtiden kunna försörja sig.

Gränsen för när barns och skolungdomars inkomster ej ska beaktas är ett prisbasbelopp per kalenderår. Socialnämnden får beakta hemmavarande barns

och skolungdomars arbetsinkomster över denna nivå vid bedömningen av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet eller skolungdomen. Det är nettoinkomsten efter skatteavdrag som ska beaktas.

4.6 Utlandsvistelse

Den som är arbetsför beviljas inte ekonomiskt bistånd för tid han/hon inte står till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis vid en längre resa. Genom att inte stå till arbetsmarknadens förfogande gör inte sökande vad han/hon kan för att bli självförsörjande. Detsamma gäller för studerande, exempelvis på SFI, som inte gör vad han/hon kan för att tillgodogöra sig utbildningen.

När någon inte gjort så gott den kunnat, exempelvis i samband med utlandsvistelse, beviljas i nödsituation matpengar.

Vid biståndsbedömning tittar vi trettio dagar bakåt i tiden för att se om sökanden gjort vad den kunnat. Detta innebär att de som återvänder efter en utlandsvistelse, och inte gjort så gott de kunnat för att bli självförsörjande förrän de kommit hem, kan beviljas matpengar om de fortsättningsvis gör så gott de kan. När de i en månad gjort så gott de kunnat för att bli självförsörjande, så kan de beviljas full norm.

För den som trots utlandsvistelse inte försämrar sina möjligheter till egen försörjning gäller att ekonomiskt bistånd beviljas efter sedvanlig ansökan en gång per månad. Under kortare tids resor (inte längre än en månad) kan försörjningsstöd beviljas en gång per år. Vid en jämförelse med en låginkomsttagare är det inte skäligt att den som uppbär försörjningsstöd vistas utomlands mer än en månad per år.

Bistånd till reskostnader, eller fördyrade omkostnader på grund av resor, beviljas enbart om resan är nödvändig för att ha en skälig levnadsnivå.

Sökanden som har varit utomlands mer än en månad och för tid därutöver klarat sitt uppehälle på annat sätt, kan beviljas hyreskostnad för ytterligare två månader. Därefter, det vill säga efter tre månader, anses inte sökanden vara bosatt i kommunen och försörjningsstöd avslås för tid som sökanden inte vistats i Sverige.

4.7 Riksnormen och övriga poster i försörjningsstödet

Försörjningsstödet beräknas utifrån riksnormen. Beloppen bestäms av regeringen inför varje nytt kalenderår och gäller miniminivå för de behov som den ska täcka. Riksnormen tar hänsyn till:

- Hur många personer som finns i hushållet.
- Ålder på barn och ungdomar.
- Om barn och ungdomar äter lunch hemma.
- Om vuxna är ensamstående eller sambor.

Riksnormen innehåller kostnader för:

Personliga kostnader:

- Livsmedel. Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. För ensamhushåll beräknas en något högre kostnad med hänsyn till att

det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

- Kläder och skor. Kostnadsberäkningen täcker det vardagliga klädbehovet för hela året samt skoreparationer och en del tillbehör som väska, klocka och paraply.
- Fritid och lek. Avser aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till, t.ex. att läsa böcker, lyssna på musik och att utöva lek och idrott.
- Hygien. Avser kostnader för tvål, tandkräm, blöjor, mensskydd och hårklippning m.m.
- Barn- och ungdomsförsäkring.

Gemensamma hushållskostnader:

- Förbrukningsvaror. Här ingår kostnader för rengöring, skötsel och vård av bostaden samt klädvård m.m.
- Dagstidning och telefoni. Här ingår kostnader för abonnemangs- och samtalsavgifter för telefon samt prenumeration på dagstidning.

4.8 Godtagbara utgifter utanför riksnormen

4.8.1 Arbetsresor

Sökande som är i behov av respass för arbetsresor (har arbete, söker arbete eller deltar i arbetsmarknadsåtgärd eller dylikt) ska beviljas ekonomiskt bistånd till respass. Skälig kostnad för arbetsresor bör i regel motsvara kostnaden för ett månadskort för lokala resor. Efter individuell bedömning kan bistånd till respass även beviljas den enskilde som bistånd för sin livsföring i övrigt om det finns särskilt behov av kortet. Om sökande behöver bil för att komma till sitt arbete, för att aktivt kunna söka arbete eller för att kunna delta i andra arbetsskapande åtgärder som kommunen eller Arbetsförmedlingen anordnar, bör utgift för resor med bil anses utgöra skälig kostnad. Denna kostnad avser drivmedel. Bistånd till arbetsresor med bil bör godtas om allmänna kommunikationer saknas, turtätheten är starkt begränsad eller den sökande har oregelbundna arbetstider eller lider av sjukdom eller funktionshinder.

Observera att den sökande i förekommande fall i första hand ska utreda möjligheten att få ersättning för resor från Arbetsförmedlingen, då egenavgift beviljas.

4.8.2 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Den faktiska avgiften till fackförening och arbetslöshetskassa är en godkänd utgift i riksnormen. Den sökande ska dock uppmanas att undersöka möjligheten till reducerad avgift.

4.8.3 Boendekostnad

Hyresrätt - lägenhet

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig.

Möjlighet till individuella bedömningar ska dock finnas. Den högsta

godtagbara boendekostnaden bör få överskridas endast om det finns synnerliga skäl för det.

Ett sådant undantag kan vara om den enskilde har en lägenhet som i storlek och utrustning är anpassad till en funktionsvariation, ett annat skäl kan vara att boende till högsta godtagbara boendekostnad eller under denna nivå ej går att finna för tillfället och situationen bedöms som akut.

Nivåer för högsta godtagbara boendekostnad fastställs av socialnämnden i separat dokument. Nivåerna uppdateras årligen i relation till hyreshöjning hos Eda Bostads AB.

Avgift för medlemskap i hyresgästförening ska inte godtas. Inte heller kostnad för tillval ska godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än fem barn och om särskilda skäl (medicinska, sociala) finns ska en individuell bedömning ske.

När sökanden har oskäligt hög boendekostnad ska den sökande uppmanas söka billigare bostad. Innan det hushållet ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flytt. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste konsekvenser beaktas för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara en flytt.
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flytt eller på annat sätt reducera boendekostnaden. Skäligt rådrum är fyra månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den tidigare lägre hyran beviljas.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång som genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet väntas bli

kortvarigt (högst tre månader) eller om bostadsrätten eller villan är belånad på sådant sätt att det inte kan bli något överskott vid en försäljning och månadskostnaden är rimlig, ska krav på försäljning inte ställas. Endast om det blir ett överskott som kan användas till försörjningen är en försäljning meningsfull.

I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande högsta godtagbara boendekostnad, krav på flytt och överväganden i samband med det. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus ränta på lån för lägenheten.

I boendekostnad för villa ingår tillsammans med ränta eventuella kostnader för vatten/avlopp, uppvärmning, sophämtning, fastighetsförsäkring, fastighetsskatt och eventuell tomträttsavgift.

Endast ränta på lån som tagits för förvärvet av bostaden ska inräknas. Har bostaden belånats i syfte att förvärva andra kapitaltillgångar som t.ex. bil eller båt, ska räntekostnaden för dessa lån inte räknas in i boendekostnaden.

Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

Andrahandsboende

Andrahandskontrakt ska i största mån vara godkänt av hyresvärden. För andrahandsboende gäller beträffande skälig standard och kostnad, krav på flytt, etc, samma regler som vid förstahandskontrakt. Begärd andrahandshyra ska accepteras om den är skälig utifrån den sökandes behov. Socialtjänsten har ingen rätt att utreda förstahandshyresgästens förhållanden. Är hyran högre än kommunens högsta godtagbara boendekostnad och biståndsbehovet mer än kortvarigt, ska sökanden på samma sätt som vid förstahandskontrakt uppmanas sänka sina boendekostnader, om det inte finns skäl som talar emot. Följande gäller speciellt vid andrahandsboende:

- Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.
- Skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska uppvisas.

Om dessa villkor inte kan uppfyllas måste individuell bedömning göras utifrån den sökandes sociala situation och möjlighet att skaffa annat boende.

Inneboenderum

Vad som sägs i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska inneboendehyran ska beviljas om den inte överstiger 2 000 kronor samt får aldrig utgöra mer än hälften av hela hyran.

Delad lägenhet

När syskon eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende.

Alla som bor i lägenheten bör stå på kontraktet.

De personer som delar lägenhet, utan försörjningsskyldighet gentemot varandra, bör ha möjlighet till eget rum, kök och vardagsrum oräknat. Handläggaren skall vid beräkning av den faktiska boendekostnaden beakta hur stor del av bostaden den sökande disponerar om han/hon lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren utan att vara sammanboende. Beräkningen skall utgå från antalet personer i hushållet och högsta godtagbara boendekostnad som grund.

Räkneexempel:

Varje rum räknas som två enheter och köket som en enhet. Om den sökande disponerar ett rum i bostad om 4 rum och kök innebär det att han/hon disponerar totalt två av nio enheter (fyra rum $\times$ 2 = 8 + kök = 9 enheter). Låt oss säga att hela boendekostnaden är 6 000 kr per månad. Den sökandes boendekostnad bör då beräknas genom att 6 000 kr divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, dvs $6\,000/9 \times 2 = 1\,333$ kr per månad.

Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn

Huvudregeln är att bistånd till hyresdel i dessa situationer inte ska beviljas. Undantag ska göras när en biståndssökande ungdom är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det. Följande fall blir aktuella:

- Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget. Gäller endast hushåll med barn över 18 år.
- Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som Försäkringskassan fastställt som hyresdel. Gäller hushåll med barn både under och över 18 år.
- Föräldrarna bor kvar i en större bostad än nödvändigt på grund av vuxet hemmaboende barn och med anledning av detta har inkomster under norm.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i 2:a hand, hotell, etc.

Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende.

4.8.4 Hemförsäkring

Skäliga kostnader för hemförsäkring ingår i försörjningsstödet. Vägledning kan hämtas av Konsumentverkets beräkningar av genomsnittskostnad för hemförsäkring i olika hushållstyper. Det bör även här observeras att schabloner endast får användas som stöd vid bedömningen. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska han uppmanas begära månads- eller kvartalsinbetalningar.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av

hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna, syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa egen hemförsäkring.

4.8.5 Hushållsel/elkostnader

Hushållsel beviljas som godtagbar kostnad. Hushållsel avser exempelvis belysning och annan elektrisk utrustning. Kostnader för uppvärmning ingår i boendekostnaden. Om kostnaden för hushållsel verkar orimligt hög, kan en jämförelse göras med Konsumentverkets årliga beräkning av olika hushållsstorlekars kostnader per månad, där hushållsel är en av posterna.

4.9 Livsföring i övrigt inom försörjningsstödet

4.9.1 Avgift vid sjukhusvård

Vårdräkning gäller för de dagar personen varit inlagd på sjukhuset. Avgiften inkluderar kost och logi. Har försörjningsstöd eller annan inkomst täckt kostnader för kost under sjukhusvistelsen, dras normen för livsmedel bort från vårdräkningen.

När vårdräkningen gäller en sammanboende ska avdrag för livsmedelsnormen enbart göras för den part som inte är/har varit inlagd på sjukhuset.

4.9.2 Barnomsorgskostnader

Kostnader för barnomsorg i enlighet med Eda kommuns taxa accepteras som godtagbar utgift vid beräkning av norm. Stämmer ej avgiften med aktuell inkomstsituation skall familjen uppmanas att ansöka om avgift enligt lägsta taxa.

4.9.3 Begravningskostnad

Begravningskostnader täcks i första hand av tillgångarna i dödsboet där begravningskostnaden är en prioriterad utgift för dödsboet. Rätten till bistånd bedöms utifrån dödsboets ekonomiska situation d.v.s. i det fall dödsboet helt eller delvis saknar tillgångar bör bistånd utgå för att möjliggöra en värdig begravning. Begravningskostnader beviljas med upp till ett halvt basbelopp. Detta räcker exempelvis till:

- Kista med svepningstillbehör
- Blomdekoration
- En dödsannons
- Begravningsbil från bårhus till kyrka
- Anteckning av blommor samt minnespärm
- Begravningsbyråns arvode inklusive svepning och representant vid jordfästningen
- Urna (vid kremering)
- Enklare förtäring vid begravningen
- Gravsten

Ekonomiskt bistånd kan beviljas för kostnader i samband med begravning enligt ovan. För övriga sorgeceremonier, exempelvis minnesstunder, utgår

inte extra socialbidrag. Detta ingår inte i skälig levnadsnivå, sökande får inom ramen för normen prioritera vilka utgifter som är viktiga.

Kyrkan tar, av de som gått ur svenska kyrkan, ut en avgift för att begrava någon enligt Svenska kyrkans ordning. Till denna avgift beviljas inte ekonomiskt bistånd. Det är inte skäligt att den som valt att gå ur kyrkan ska få en kyrklig begravning betald med ekonomiskt bistånd. Detta innebär att det inte beviljas extra bistånd för de som behöver betala extra för officiant.

4.9.4 Dator

Inköp av dator beviljas generellt inte. En enhet med bank-id bedöms som skäligt. Endast om särskilda skäl föreligger beviljas dator. Exempel på särskilda skäl kan vara barnfamiljer där dator används som ett verktyg för studier, eller sökande som av hälsoskäl är hänvisade till sin bostad och därför inte kan nyttja de datorer som finns att låna på biblioteket och Arbetsförmedlingen.

Observera att många barn erhåller dator via skolan i de högre årskurserna samt i gymnasiet.

4.9.5 Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen. Biståndsbehovet ska prövas utifrån följande:

- Behov av och orsak till flytten (hälsa, sociala omständigheter).
- Egen förmåga att ordna flytt med hjälp av vänner och anhöriga.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av släpvagn inklusive kostnader för dragfordonets drivmedel, i andra hand hyra av flyttbil inklusive kostnader för drivmedel och fordonsförsäkring. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitande av flyttfirma.

Särskilda skäl ska även finnas för bistånd till flytt till ort utanför Sverige.

Bistånd kan vid behov beviljas till försörjningsstöd och övrigt försörjningsstöd den första månaden i den nya kommunen, t.ex. riksnorm samt skälig boendekostnad.

4.9.6 Glasögon

Skälig kostnad för glasögon ingår i försörjningsstödet. Det beviljas efter inkommet kostnadsförslag från optiker. Bistånd till glas skall utgöra den faktiska kostnaden för medicinskt betingade glas och bågar.

Skälig kostnad för linser kan godkännas som utgift i de fall där det utgör det enda alternativet för den sökande och behovet styrks av läkare.

4.9.7 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnad för hemtjänstavgift. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, s.k. förbehållsbelopp.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en

godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

4.9.8 Hemutrustning

För att ha en skälig levnadsnivå skall man också ha ett hem som är funktionellt. Det finns ingen allmän rätt för den som får en bostad och har dålig ekonomi att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden. De flesta får klara av situationen som människor i allmänhet gör, det vill säga genom planering, sparande, lån och gåvor från sitt sociala nätverk, etc. Det gäller särskilt för unga personer som flyttar hemifrån och som har kunnat planera för sin flytt till eget boende. Men i vissa fall kan det finnas särskilda skäl, både ekonomiska och sociala, för att socialtjänsten skall ge bistånd till grundutrustning av ett hem. Det kan till exempel röra sig om en person som inte kommer att ha möjlighet att köpa nödvändig hemutrustning inom överskådlig tid, eller om en ung person som av sociala skäl inte kan bo kvar hemma. Bistånd för hemutrustning bör föregås av ett hembesök för att kunna fastställa den sökandes faktiska behov.

Bistånd för hemutrustning kan sökas för olika nivåer:

- Grundutrustning
- Kompletterande hemutrustning

I bedömningen av den sökandes behov av hemutrustning bör man generellt sett väga in den enskildes möjlighet att införskaffa del av utrustningen på egen hand eller inom rimlig tid kunna komplettera sin hemutrustning genom egna medel.

Enligt dom i tidigare regeringsrätten är det rimligt att en ung biståndssökande får godta en betydligt enklare standard på hemutrustning än vad som annars är fallet. Hänsyn bör tas till den sökandes möjlighet att skaffa begagnad hemutrustning eller hemutrustning till ett lägre pris.

För studerande ungdomar anses det vara skäligt med boende i basutrustat studentrum eller inackorderingsrum.

Grundutrustning

För personer som saknar grundläggande hemutrustning (startutrustning) och där biståndsbehovet har bedömts vara kortvarigt kan hjälp utgå i begränsad omfattning. Utrustningens kvalitet kan vara relativt låg då sökande efter hand förutsätts kunna komplettera och byta ut utrustningen efter behov. I detta fall kan en summa upp till 15 % av basbeloppet för en ensamstående samt 5 % av basbeloppet för varje ytterligare hushållsmedlem beviljas.

I grundutrustningen ingår det absolut nödvändigaste för att sökande skall kunna tillgodoses en skälig levnadsnivå så som nödvändigaste husgeråden, städutrustning, gardiner, mattor, sänglinne och möbelutrustning för kök och sovrum.

Beloppen skall inte beviljas schablonmässigt utan föregås av en individuell bedömning samt hembesök.

Kompletterande utrustning

Bistånd för kompletterande utrustning kan bli aktuellt i samband med skilsmässa eller annan liknande situation för personer som långvarigt levt på en nivå motsvarande gällande riksnorm och som inte inom överskådlig

framtid bedöms kunna tillgodose behovet på egen hand. Kompletterande utrustning kan beviljas med en summa upp till 10 % av basbeloppet för ensamstående med kompletterande 3 % per hushållsmedlem om behovet inte anses kunna tillgodoses på annat sätt.

Kompletterande hemutrustning kan bland annat beviljas för ersättning av förslitna möbler, hemtextilier, husgeråd, städredskap samt ev. reparation av TV. Likaså kan ersättning beviljas utifrån växande barns behov av större säng eller köksutrustning som gått sönder.

Beloppen skall inte beviljas schablonmässigt utan föregås av en individuell bedömning samt hembesök.

TV

Om behov föreligger kan bistånd beviljas för inköp av TV. Individuell bedömning skall alltid göras utifrån den sökandes behov samt den sökandes möjlighet att inom kort kunna tillgodose sitt behov på egen hand. Om sökande har en TV som gått sönder kan inköp av ny TV vara ett billigare alternativ än en reparation av den gamla. Bistånd för TV kan beviljas med 4-6 % av basbeloppet. Den som är ensamstående bör kunna klara sig med en mindre (och billigare) TV än en barnfamilj kan.

4.9.9 Internet

Bistånd till internet kan utgå med max 200 kr i månaden. Kostnad för internetabonnemang ingår inte i riksnormen utan beviljas separat. Internet anses ingå i skälig levnadsnivå.

4.9.10 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Kostnaden för kläder, skor ingår i försörjningsstödet enligt riksnorm. Riksnormen är uträknad efter nationella prisundersökningar och gäller för hela landet.

Det vill säga att behovet av kläder som regel kan tillgodoses inom ramen för riksnorm. Enligt Socialstyrelsens handbok Ekonomiskt bistånd 2021, är risknormen tänkt att täcka kostnader för vanliga kläder och skor för olika årstider och väder samt för vardag, fritid och något festligare tillfällen. Utgångspunkten är normalt slitage av kläder och skor. Även tillbehör som paraply, armbandsur och väskor ingår.

Behov av särskilda kläder och skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader. Behovet ska kunna styrkas av läkare.

Arbetskläder kan omfattas av rätt till bistånd i de fall sökanden har anvisats arbete/praktik via socialtjänsten eller arbetsmarknadsenhet och den sökande ej får arbetskläder.

Studentkläder

Familjer med ungdomar som tar studentexamen och har ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, sex månader eller mer, kan beviljas ekonomiskt bistånd avseende utgifter för extra klädkostnader så som studentmössa och studentkläder. Bistånd kan beviljas till billigaste pris för mössa samt till kläder motsvarande två månadsnormer för kläder och skor. Ungdomen ska

vara folkbokfört hos den förälder som ansöker om bistånd. Beslut föregås alltid av individuell prövning.

4.9.11 Juridiska kostnader och stämpelavgifter/ identitetskort

Advokatkostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det rättsskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättsskydd gäller till exempel för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad. Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självrisken vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden.

Stämpelavgifter/identitetskort

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. I enskilda fall, om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs, kan även stämpelavgifter beviljas.

Kostnader till identitetskort kan vid behov beviljas.

Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte. Migrationsverkets avgifter för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd beviljas inte eftersom skyddsbehövande och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det. För asylsökande i Sverige och för make, maka eller sambo samt barn under 18 år som vill återförenas med en utlänning som har fått uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller av humanitära skäl tas ingen avgift ut. Flera stora medborgargrupper och vissa studerande är också undantagna från avgift.

4.9.12 Kurslitteratur

Om bistånd beviljas till studerande ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

4.9.13 Läkarvård och medicin

Kostnader för läkarvård beviljas inom ramen för Regionens högkostnadsskydd. Sjukresor ersätts i viss mån av Regionen. De sjukresor som inte omfattas av detta godkänns i normen för att möjliggöra vården. Man kan erhålla ersättning för den summa som överstiger den så kallade egenavgiften. Det är den avgift som man alltid måste betala själv när man reser i samband med sitt vårdbesök.

Medicinkostnad beviljas inom ramen för högkostnadsskyddet med faktisk kostnad efter uppvisande av kvitto från Apotek. Utgifter för salvor och mediciner som inte faller inom högkostnadsskyddet innefattas i riksnormens post för hälsa och hygien.

4.9.14 Resor

Rekreationsresor

Principen är att bistånd till rekreationsresor inte ska beviljas, kostnaden kan

ansökas om via fondmedel.

Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas normalt sett inte.

Återvändningsresor

För personer med uppehållstillstånd som vill återvända till hemlandet finns möjlighet att ansöka om resebidrag hos Migrationsverket. I de fall det blir avslag från Migrationsverket kan prövning ske enligt socialtjänstlagen.

4.9.15 Skulder

Bistånd till skulder som exempelvis böter, avbetalning på studielån eller banklån, underhållsstöd, kontokortsskulder, privata skulder, etc. beviljas inte. Om sökanden p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska hen erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden ej haft egna inkomster som räckt till hyra. Om ansökan gjorts hade hen haft rätt till bistånd.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning.

Vid upprepade hyresskulder ska ansökan avslås. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. Innevarande månads hyra bör inte betraktas som en hyresskuld även om den förfallit till betalning utan bör räknas som sådan boendekostnad som omfattas av försörjningsstödet enligt socialtjänstlagen.

OBS - Innan beslut fattas om bistånd till hyresskuld skall sökanden först ha undersökt möjligheterna till en avbetalningsplan med hyresvärden.

En ansökan om bistånd till en elräkning som förfallit till betalning inom en månad före tidsbeställningsdagen bör inte betraktas som en skuld utan prövas som försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen. Med tidsbeställningsdagen avses den dag då den enskilde kontaktar socialnämnden för att ansöka om försörjningsstöd.

OBS – Innan beslut fattas om bistånd till elskuld skall sökanden först ha undersökt möjligheterna till en avbetalningsplan med elleverantören.

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande bör ha möjlighet att göra upp en avbetalningsplan. Hotas ändå barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarig för förskoleverksamheten kontaktas i samråd med föräldrarna. Har barnet av sociala skäl behov av platsen får den enligt skollagen inte sägas upp.

4.9.16 Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid (minst sex månader) haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan vid första barnets födelse (eller vid efterföljande barns födelse, om minst tre år har förflutit från det första senaste barnets födelse) beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas dock alltid utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med 10 % av prisbasbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning, begagnad barnvagn och bilbarnstol. Kostnaden för barnvagn beräknas utgöra ungefär halva beloppet och kostnad för säng med utrustning cirka en fjärdedel. Även skötbord ingår. Matbarnstol kan ansökas om senare, då det ej ingår i detta belopp.

4.9.17 Tandvård

Akut tandvård

Med akut tandvård avses lindrande behandling vid värk, infektionstillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att tandvården var akut.

Nödvändig tandvård

Med nödvändig tandvård menas t.ex. vård i följande syften:

- Uppnä godtagbar tuggförmåga.
- Ge möjlighet att fungera socialt.
- Förhindra väsentligt försämrad tandstatus.

Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök. Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig. Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på försäkringskassans förteckning.

Med vård i syfte att förhindra väsentligt försämrad tandstatus kan avses t.ex. förebyggande behandling för att hejda begynnande tandlossning. Med vård som ger möjlighet att fungera socialt menas t.ex. tändernas betydelse för den sökandes möjligheter att söka jobb och bli självförsörjande.

Förutom tidigare nämnda kriterier ska följande beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Kostnadsförslag beviljas i regel i sex månader.
- En individuell bedömning ska göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien. Det är däremot inte acceptabelt att enbart göra bedömningen utifrån ålder eller utifrån att den enskilde är missbrukare i början av sin rehabilitering.

Sökande som har egen inkomst över normnivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd mot eventuellt återkrav för nödvändig tandvård i vissa fall. Om det inte är oskäligen kostnad ska bistånd beviljas till den del av kostnaden som överstiger vad hen själv kan betala med sitt normöverskott under sex månader, under förutsättning att tandläkaren erbjuder sex mån avbetalning. Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårds-kostnaden om behovet är styrkt med läkarintyg och förhandsprövat av Försäkringskassan.

4.9.18 Umgängeskostnader

Försörjningsstöd kan beviljas till umgängeskostnader för barn som tillfälligt är medlemmar i hushållet. Det reducerade försörjningsstödet omfattar följande normposter:

- Livsmedel.
- Lek och fritid.
- Hälsa och hygien.

Reducerat försörjningsstöd i form av umgängeskostnad beviljas normalt för fyra dagar per månad. På sommaren och vid större helger får föräldrarna träffa egen överenskommelse. Om föräldrarna kommer överens om att umgängesföräldern skall ha barnet/barnen mer än varannan helg, får de göra upp hur boföräldern vid behov av ekonomiskt stöd, får stötta umgängesföräldern för den mertid han/hon har barnen. Något extra försörjningsstöd utgår ej. Detta har kommenterats av dåvarande länsrätten (nuvarande förvaltningsrätt) i en dom 980602 mål nr 896-98. Citat ur dom: ”Att barnens far (boföräldern) vägrar samarbeta ekonomiskt utgör enligt länsrättens mening inte ett tillräckligt skäl att bevilja ytterligare bistånd för sådana kostnader. Om sådana skäl skulle godtas skulle det riskera att öppna dörren för arrangemang som innebär att den ene föräldern tar emot barnbidrag och andra bidrag avsedda för barnens försörjning, medan den andre föräldern står helt eller delvis står för den faktiska vårdsnaden och får socialbidrag för de kostnader som barnbidrag mm borde ha täckt. ”

Rätten till umgänge ska kontrolleras och framgå av dom, avtal eller intyg från vårdnadshavare.

Resor i samband med umgänge med barn

Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge (max en resa/månad).
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.
- Skäligheten av kostnaden för resan.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses.

Den förälder som barnet bor hos ska ta del av kostnaderna efter ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till bådaskonomi. Den förälder som skall utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Om föräldrarna tillsammans inte har råd med eller inte har kunnat komma överens om hur resekostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas.

Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att bekosta, dock minst en resa per månad inom landet. Bistånd till utlandsresor beviljas inte utan synnerliga skäl. Det ska i så fall finnas trängande skäl för barnet att träffa den andre föräldern samt att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Särskild prövning görs utifrån barnrättsperspektivet.

5 Grupper av bidragstagare

5.1 Arbetslösa

Socialtjänsten kan som huvudregel kräva att en arbetslös person står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och söker arbete aktivt. Detta innebär att vara anmäld på Arbetsförmedlingen, söka arbete och tacka ja till varje arbete som anvisas som hen anses kunna klara av. På den som arbetar deltid kan krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få.

Ett arbete är enligt 11 § lagen om arbetslöshetsförsäkring lämpligt om

- Skälig hänsyn tagits till den sökandes förutsättningar för arbetet och andra personliga förhållanden.
- Anställningsförmånerna är enligt kollektivavtal eller om sådant inte finns, i vart fall är skälig i förhållande till de förmåner arbetstagare med likvärdiga uppgifter får vid jämförbara företag och föreskrifter om förebyggande av ohälsa och olycksfall följs.
- Arbetet inte hänför sig till arbetsplats där det råder arbetskonflikt till följd av stridsåtgärder.

I kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande ingår också att delta i kompetenshöjande insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik, arbetsrehabiliterande åtgärder eller annan kompetenshöjande verksamhet för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete.

Grundutbildning i svenska är sedan 2021 ett lagstyrt krav. För all arbetsträning och praktik som sker med stöd av 4 kap. 1 och 4 §§ SoL ska samverka med Arbetsförmedlingen så att deras kompetens tas tillvara i bedömning om vad som är lämplig utformning.

5.1.1 Kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap. 4 § socialtjänstlagen

I 4 kap. 4 § SoL finns möjligheter att ställa krav på personer som får ekonomiskt bistånd, som inte fått fäste på arbetsmarknaden och av särskilda skäl är i behov av kompetenshöjande insatser. Särskilda skäl är exempelvis sociala och medicinska svårigheter. Bestämmelsen gäller endast de som är mer långvarigt arbetslösa och som inte kan få lämplig arbetsmarknadsåtgärd och som inte heller bedöms kunna få någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd inom rimlig tid. Långvarig arbetslöshet kan leda till sådana problem att det utifrån individuella omständigheter bedöms innebära särskilda skäl för insatser.

Syftet med praktik eller andra kompetenshöjande åtgärder ska vara att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende. Deltagandet ska vara ett led i en medveten strategi att närma sig arbetsmarknaden och krav på en viss aktivitet ska föregås av individuell bedömning av behov och förmåga.

Beslut enligt 4 kap. 4 § SoL går inte att överklaga med förvaltningsbesvär. Om den sökande utan godtagbart skäl avböjer eller uteblir från verksamheten kan biståndet avslås eller nedsättas enligt 4 kap. 5 § SoL. Beslut enligt 5 § går att överklaga med förvaltningsbesvär.

5.1.2 Sökanden som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande
Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven på att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl.

Vid frånvaro på grund av sjukdom mer än fem dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. Vid flera tillfällen av sjukdom under en praktikperiod kan krav på läkarintyg från första dag ställas.

Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds alternativ barnomsorgsplats.

5.1.3 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

Den som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora denna om de deltar i kommunal aktivering. Olika regler gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet. Konsekvensen av att annars ställa krav på att denna grupp ska delta i aktiviteter är att behovet av bistånd kan öka.

5.1.4 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras.

För tid efter att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Lagen om föräldraledighet reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

5.2 Bistånd vid institutionsvistelse

5.2.1 Fickpengar

Fickpengar ska beviljas vid vistelse på t.ex. behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar ingår i bland som en del av vårdfakturan från behandlingshemmet. Kontroll med vuxengruppen ska göras innan bistånd utgår. Fickpengar är ett reducerat försörjningsstöd där följande normposter ingår:

- Lek och fritid.
- Hälsa och hygien.
- Dagstidning, telefon och TV.

Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter. Hela posten Dagstidning, etc. tas med trots att TV-avgift normalt inte behöver betalas med fickpengar. Överskottet får kompensera för den sökandes något dyrare kostnader för tidningar och telefon. Beträffande telefon och TV, se också avsnitt nedan om Kostnader i samband med bostad. Om barn följer med förälder ska fickpengar till barn inte beviljas om föräldern har barnbidrag. Extra aktivitetsbidrag ska ingå i

vårdkostnaden.

5.2.2 Kläder och skor

Bistånd för inköp av kläder och skor ingår i riksnormen, men kan även prövas separat. Det kan vara lämpligt att göra en överenskommelse med den sökande om att biståndet till kläder och skor utbetalas klumpvis för 2-4 månader åt gången, beroende på årstid och sökandens behov.

5.2.3 Kostnader i samband med bostad

För personer som under behandlingstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i det reducerade försörjningsstödet. Dessa kostnader är:

- Hyra.
- Hushållsel.
- Telefon.
- Hemförsäkring.
- Avgift för fack och A-kassa.

Bistånd till dessa kostnader ska beviljas efter sedvanlig prövning

För övrigt bistånd som ingår i försörjningsstödet, t.ex. läkarvård och akut tandvård görs en separat prövning.

5.3 Brottsoffer

I situationer där en eller flera i ett hushåll är att betrakta som brottsoffer, kan biståndshandlingen skilja sig mot vad som gäller i normalfallet. Så långt det är möjligt skall normala handläggningsrutiner följas men ibland kan brottsoffrets situation vara sådan att vissa av de normala kraven på den sökande (uppvisande/inlämnande av handlingar, stå till arbetsmarknadens förfogande o.s.v.) tillfälligtvis behöver frångås.

5.4 Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas generellt inte till den som är egen företagare. Företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behövde ta ut lön skulle få en otillbörlig konkurrensfördel. För en person som har företag eller uppdrag i företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas.

Om en person bedriver eget företag och ansöker om ekonomiskt bistånd kan socialtjänsten hänvisa personen att ta ut avtalsenlig lön eller ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. I varje enskilt fall behöver individuell prövning göras. I detta ingår att bedöma vilket resultatet blir för den enskilda om bistånd beviljas eller inte. För ytterligare vägledning se RÅ 2000 ref 37.

Undantag kan göras om:

- Behovet av bistånd är högst tre månader, därefter ger företaget åter inkomster.
- Företagaren uppbär eller har uppburit aktivitetsstöd ("starta eget bidrag") från Arbetsförmedlingen under sex månader och det finns

utsikter att företaget ger inkomster inom tre månader.

Aktiebolag kan representera en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag eller enskilda firmor. En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall ska den sökande avregistrera firman hos bolagsverket och Skatteverket. Det är svårt att kontrollera inkomster som en enskild kan ha via sitt företag, därför kontrolleras i första hand om hen har ett företag eller ett funktionärsuppdrag/styrelseuppdrag i ett företag/förening. En person som har funktionärsuppdrag uppbär i regel någon form av ersättning för sitt engagemang i företaget. Kontroll gällande om den enskilde innehar F-skattsedel, är registrerad för moms eller har ett företag bör ske. Kontakta skatteverket eller bolagsverket om det finns oklarheter gällande företaget. Om företagsnamnet är känt kan information även finnas på internet.

Sökande med fria yrken såsom exempelvis konstnärer, författare, artister, och frilansarbetare har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare.

Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

5.5 Inskrivna för kriminalvård eller eller rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvården svara för alla kostnader under verkställighetstiden. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

Personer som dömts till fängelsestraff och har fått inställelseorder har enbart rätt till ekonomiskt bistånd till första möjliga datum för inställelse.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger enligt 4 kap 1 § SoL ansvaret för bistånd på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara cirka en månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård kan ha kvar rätten till vissa ersättningar från Försäkringskassan vilket bör utredas innan bistånd beviljas.

5.5.1 Hyreskostnad

Häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras.

Personer dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hela eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på högst sex månader **kan** ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. Om den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om rätten att hyra kvarstår efter frigivning.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Vid vårdtid som överstiger sex månader ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand då bostad efter frigivning ofta är betydelsefull för fortsatt rehabilitering.

5.5.2 Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i förberedelserna för frigivning, s.k. IÖV-utsluss.

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd till sin försörjning. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, som avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskriven i anstalt och har inte rätt till försörjningsstöd, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

5.5.3 Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilket inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och de kontroller som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten. Kontraktsvård är en påföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

5.5.4 Samhällstjänst

Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete, studera

eller vara aktivt arbetssökande. Att en biståndssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och till exempel delta i praktik.

5.6 Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

I de fall den enskilde ansöker om försörjningsstöd i avvaktan på att eventuellt erhålla ersättning från svensk sjukförsäkring eller NAV (Norges motsvarighet till Försäkringskassan) skall den sökande inkomma med intyg/handling som styrker uppgiften samt om möjligt besked avseende hur lång handläggningstiden vid Försäkringskassan/NAV förväntas bli. I dessa ärenden kan försörjningsstöd beviljas som förskott på förmån.

För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i insatser, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska, om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt, erbjudas rehabiliterande insatser. Om Försäkringskassan gör bedömningen att personen har arbetsförmåga, men däremot inte personens läkare skall i samförstånd kontakt tas med personens läkare för gemensam planering för rehabilitering alternativt arbete i riktning mot sjukersättning. Samordnad individuell plan, SIP, kan här vara ett gott verktyg.

För att vara berättigad till bistånd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är deltidssjukskrivna ska delta i kompetenshöjande verksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

Insatser ska erbjudas i form av samverkan med exempelvis vårdcentral, psykiatrimottagning och Försäkringskassan. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om sjukersättning eller aktivitetsersättning.

5.6.1 Sjukersättning eller aktivitetsersättning

Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer arbetsförmågan inte kommer att återfås inom all överskådlig framtid kan ansökan om sjukersättning göras. Om den sökande är under 30 år kan ansökan om aktivitetsersättning göras om arbetsförmågan bedöms vara nedsatt minst ett år.

Försäkringskassan kan byta ut personens sjukpenning mot sjukersättning eller aktivitetsersättning när de bedömer att arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel. För att få sjukersättning krävs att arbetsförmågan är stadigvarande nedsatt, det vill säga för all överskådlig framtid. För att en person (19-29 år) ska få aktivitetsersättning gäller att arbetsförmågan ska vara nedsatt under minst ett år på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan.

5.7 Personer med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även i de fall där det kan finnas svårigheter. För att socialtjänsten ska ställa lägre krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande.

Sådana skäl är missbruk eller psykisk ohälsa.

Personer med denna typ av problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från Regionen.

För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

5.7.1 Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om krav kan inte användas på samma sätt för sökanden som har missbruksproblem. Om en sökande med denna typ av problematik inte medverkar, helt eller i stor utsträckning, i socialtjänstens arbete för att utarbeta en förändringsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan krav ställas på att sökanden som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsoförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap. 4 § SoL kan tillämpas på personer med missbruksproblem och som är nyktra i dagsläget men ska inte ersätta vård och behandling. Däremot kan krav på sådant deltagande vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser. Krav på sådant deltagande ska vara relevant och sakligt grundat på behov av kompetensutveckling. Det ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan vid en denna arbetsplats är lämplig.

5.7.2 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemens påverkan på den sökandes möjligheter att till exempel stå till arbetsmarknadens förfogande, innan ställning tas till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka hans eller hennes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom kommunen och med Regionen.

Liksom vad gäller personer med missbruksproblem kan det hos personer med psykiska problem ställas krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap. 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

5.8 Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension

Personer som är 65 år och äldre som har låg eller ingen pension och ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd istället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska det återsökas.

Personer med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om

ekonomiskt bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter.

5.9 Studerande

5.9.1 Vuxenstuderande

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till bistånd. Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet, aktivitetsstöd via Arbetsförmedlingen eller aktivitetsersättning vid förlängd skolgång från Försäkringskassan.

Ekonomiskt bistånd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsnings effekt. Utbildningen blir då ett mål i sig och den enskilde förlorar fokus på det primära målet självförsörjning genom arbete. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Bistånd kan beviljas vid korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

I undantagsfall kan dock, efter individuell behovsprövning, ekonomiskt bistånd beviljas för vuxenstudier. Den sökande ska då ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

5.9.2 Studerande som har familj

Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte under pågående studier. I familjer med två vuxna som båda saknar arbete, där den ena personen studerar med fullt studiemedel, dvs. uppbär lånedel, bidragsdel och eventuella tillägg, och den andra personen uppfyller förutsättningarna för rätt till bistånd kan familjen beviljas ekonomiskt bistånd som komplement till studiemedlen. Riksnormen för den part som studerar tas bort i normberäkningen. Gemensamma utgifter som t.ex. hyra och el räknas som delade.

5.9.3 Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten kan begära att den som under studieuppehåll behöver ekonomiskt bistånd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Den studerande ska kunna visa att den i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation som hen kunnat planera inför.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna till och med den dag terminen slutar enligt beslutet om studiemedel. Först därefter kan det bli aktuellt med ekonomiskt bistånd.

Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas ekonomiskt bistånd för studieuppehåll då.

5.9.4 Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrar har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess den unge fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

För en ungdom som har fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår.

Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan. I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet, om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska beviljas bistånd som eget hushåll.

5.9.5 Studerande ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som har fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande flyktingbarn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på ungdomsgymnasium. Ungdomens inkomster och tillgångar ska bedömas på samma sätt som ungdomar som bor med sina föräldrar. För ensamkommande flyktingbarn har kommunen rätt att få statsbidrag. När den unge har fyllt 21 år eller slutat sina gymnasiestudier handläggs de som övriga vuxna sökande.

5.10 Utländska medborgare

5.10.1 Allmänna bestämmelser

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige längre än tre månader från det datumet inresan till Sverige skedde, utan att ha ett uppehållstillstånd. Tidigare hade socialtjänsten underrättelseskyldighet till polisen i de fall där en biståndssökande vistats i landet längre än så utan uppehållstillstånd. Det är viktigt att komma ihåg att dessa regler inte gäller längre. En sådan kontakt skulle enligt nuvarande lagstiftning strida mot gällande sekretessregler.

För EU-medborgare gäller särskilda regler som bland annat innebär att kravet på uppehållstillstånd inte avser dem. Istället gäller bestämmelser om uppehållsrätt, vilket regleras i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. De omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller.

Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU- medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom utnyttjar den fria rörligheten.

En medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land som gifter sig med en svensk medborgare ska ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för uppehållsrätt genom till exempel en anställning i Sverige, se avsnitt nedan.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige.

Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige i enlighet med nordiska konventionen.

5.10.2 Personer med uppehållstillstånd som ansöker om ekonomiskt bistånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som personer som befinner sig tillfälligt i landet utan uppehållstillstånd.

Studering med uppehållstillstånd ska inte beviljas bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

5.10.3 Personer utan uppehållstillstånd som ansöker om ekonomiskt bistånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip är kommunen skyldig att avhjälpa en akut nödsituation. Yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Om en person som har vistats i landet mer än tre månader och saknar uppehållstillstånd och inte heller ansöker om uppehållstillstånd kan det möjligen bli aktuellt med akut bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning.

5.10.4 Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd

Asylsökande ska hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt LMA. Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller på annat sätt i kommunen. Under den tid det tar att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning ~~har~~ omfattas ~~en~~ utlänningsen fortfarande av LMA. Rätten till bistånd upphör först när utlänningsen lämnar landet enligt 11 § punkt 2 LMA.

Kommunen kan ansvara för att utbetala LMA-ersättning för gruppen "Övriga som sökt uppehållstillstånd" i Sverige och omfattas av 1 § punkt 3 i LMA, det vill säga. "har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas".

Migrationsverket beslutar om rätten att vistas i Sverige i avvaktan på beslut och det beslutet ska visas upp av den sökande. Det utbetalas av kommunen som har rätt att återkräva kostnaden från staten. Detta gäller även personer som tidigare haft uppehållstillstånd som upphört att gälla och som sökt nytt uppehållstillstånd. I de senare fallen kan det även bli aktuellt att bevilja hyra eller dylikt.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Den ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel. Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bistånd lämnas för kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, handikapputrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad.

LMA och ekonomiskt bistånd kan inte utgå samtidigt.

5.10.5 EU-medborgare som ansöker om ekonomiskt bistånd

Nedanstående tabell hämtad från ”Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare”, 2020. Den illustrerar grunderna för bedömning av om hur EU/ESS-medborgares ansökningar ska bedömas utifrån hur personens situation ser ut.

EU/EES-medborgares rätt till försörjningsstöd

Huvudregler för olika kategorier EU/EES-medborgares rätt till försörjningsstöd					
Med uppehållstillstånd (UT)	Utan uppehållstillstånd (UT)				
	Ekonomiskt aktiva		Inte ekonomiskt aktiva		
	Arbets- tagare ⁵⁹ eller egen- företagare och deras familjemed- lemmer	Arbets- sökande med verklig möjlighet att få arbete i Sverige inom ungefär 6 månader	Personer utan verklig möjlighet att få arbete i Sverige och som inte är självförsör- jande	Studerande som inte är självförsör- jande och deras familje- medlemmar	Ej ekonomiskt aktiva som inte är själv- försörjande (t.ex. pens- ionärer) och deras familje- medlemmar
	Har uppe- hållsrätt	Har uppe- hållsrätt	Saknar uppe- hållsrätt	Saknar uppe- hållsrätt	Saknar uppe- hållsrätt
Likabe- handling	Likabe- handling	Likabe- handling	Akut bistånd	Akut bistånd	Akut bistånd

Avgörande för socialtjänstens handläggning av sökande som är EU-medborgare är om personen i fråga har uppehållsrätt i Sverige. Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa förutsättningar vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt. Bedömning om personen uppfyller villkoren för uppehållsrätt eller inte görs av respektive socialsekreterare vid tiden för ansökan. För rätt till bistånd krävs dock att övriga krav enligt 4 kap. 1 § SoL är uppfyllda och det gäller alla familjemedlemmar i hushållet.

Utgångspunkten vid socialtjänstens handläggning är att en EU-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare. Vad gäller familjemedlemmar är deras rättsliga status avhängig av den person i familjen som på någon grund har uppehållsrätt. Personer tillhörande kategorin ekonomiskt aktiva har en starkare rättslig ställning i

fråga om uppehållsrätt och har rätt till socialt bistånd till skillnad från de EU-medborgare som inte är ekonomiskt aktiva.

För EU-medborgare som vistas tillfälligt i Sverige, till exempel turister eller affärsresande, se vidare under avsnittet ”personer utan uppehållstillstånd”. Rätt till bistånd finns alltid i akuta nödsituationer. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Mer att läsa om uppehållsrätt finns i Socialstyrelsens vägledning ”Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare”.

Registrering och ansökan om uppehållskort

En EU-medborgare som har uppehållsrätt eller dennes familjemedlem som avser att stanna i Sverige under längre tid än tre månader ska enligt utlänningslagen registrera sig hos Migrationsverket.

Registreringsskyldigheten gäller dock inte arbetssökande. Ett bevis om registreringen och ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort utfärdas omedelbart. Uppehållskortet, som ska upprättas inom sex månader från ansökan, gäller i fem år från dagen för utfärdandet. Uppehållskortet visar endast att EU-medborgaren vid tiden för anmälan/ ansökan uppfyllde villkoren. Det utgör alltså endast en presumtion på uppfyllda krav men socialsekreterare måste alltid själv ta ställning i fråga om uppehållsrätt när den enskilde EU-medborgaren inkommer med en biståndsansökan.

Utredning och beslut gällande EU-medborgare

Först utreds om personen har uppehållsrätt eller inte.

- Om nej:

Sökanden har inte rätt till ekonomiskt bistånd och ett avslagsbeslut ska fattas. Avslagsbeslutet ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. Även om rätt till försörjningsstöd inte föreligger finns alltid rätt till bistånd om en akut nödsituation bedöms föreligga.

- Om ja:

Rätt till likabehandling gäller och biståndsbehovet ska utredas i vanlig ordning gällande den sökande och dennes familj.

Bedömning av om personen har uppehållsrätt

EU-medborgaren har uppehållsrätt om hen är:

- Yrkesverksam
  - är arbetstagare eller egen företagare i Sverige eller
  - har kommit till Sverige för att söka arbete och har en reell möjlighet att få en anställning

eller

- Icke yrkesverksam
  - är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige eller

- har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige eller
- är familjemedlem till EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige.

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo.

Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det ska noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt.

Yrkesverksamma personer, arbetstagare

- Arbetet ska utföras åt annan
- Personen ska vara under dennes arbetsledning och
- Arbetet ska ske mot ersättning

Den breda tolkningen av kriterierna innebär att även den som arbetar åt någon som praktikant, lärling, hembiträde eller au pair anses som arbetstagare. En mycket låg ersättning är inte heller något hinder. Det avgörande är istället om det arbete som utförs kan anses vara sådant som normalt hör hemma på arbetsmarknaden. Olika former av deltidsarbete, tidsbegränsade anställningar och säsongsarbeten är alltså normalt tillräckliga för att personen som utför dem ska anses som arbetstagare.

När anställningen upphör är utgångspunkten att personen förlorar sin ställning som arbetstagare. Enligt 3 a kap. 1 § utlänningsförordningen finns dock vissa situationer där en person behåller sin uppehållsrätt som arbetstagare efter att anställningen har upphört. I dessa fall kvarstår rätten till likabehandling i fråga om socialt bistånd. Om arbetstagaren drabbas av tillfällig arbetsoförmåga på grund av sin sjukdom eller olycksfall behåller personen sin uppehållsrätt under tid som hen inte kan arbeta. Vid ofrivillig arbetslöshet behåller en person status som arbetstagare om den tidigare anställningen varat mer än ett år och personen i fråga har anmält sig som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. Om anställningen redan från början varit tidsbegränsad till mindre än ett år och personen i fråga blir ofrivilligt arbetslös under denna period anmäler sig som arbetssökande kvarstår ställningen som arbetstagare i sex månader. Detta förutsätter att arbetstagaren kan visa intyg om anställning eller liknande.

Yrkesverksamma personer, egna företagare

Egen företagare har i egenskap av ekonomiskt aktiva personer samma typ av rättigheter som arbetstagare. Egen företagare som är bosatta och verksamma i Sverige ska fullt ut likabehandlas när det gäller bistånd. Som instrument för att fastställa status som egen företagare använder Migrationsverket vid registreringsförfarandet registreringsbevis för företaget eller F-skattsedel och i förekommande fall ytterligare dokumentation som exempelvis hyreskontrakt för nödvändiga lokaler, marknadsplan, fakturor och kvitton på

utförda tjänster inköpt material etc.

Om omständigheterna talar för att en EU-medborgare som tidigare har fått ett registreringsbevis som egen företagare inte längre bedriver någon verksamhet finns ingenting som hindrar socialtjänsten från att begära ett förnyat registreringsbevis från Migrationsverket om det behövs för att i fortsättningen kunna bedöma rätten till bistånd.

Arbetssökande

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om hen är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättslig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas sex månader i medlemsstaten för att söka arbete. Samtidigt har EG-domstolen påpekat att om personen efter sex månader fortfarande söker arbete och har en reell möjlighet att få anställning kan hen inte tvingas att lämna värdmedlemsstaten, jfr också 3a kap. 3 § punkt 2 utlänningslagen.

För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd ska utges.

En arbetssökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning har uppehållsrätt i Sverige och därmed rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. En individuell prövning måste dock göras om bistånd ska utgå och i vilken omfattning. I bedömningen kan hänsyn tas till om den enskilde faktiskt har flyttat sitt egentliga bo och hemvist till Sverige och om den enskilde kan anses uppfylla kravet på att planera sin ekonomi. Om egentligt bo och hemvist inte är flyttat till Sverige och om personen bedöms befinna sig tillfälligt i Sverige kan bistånd begränsas till att avhjälpa en nödsituation. Till grund för en sådan begränsning ligger att en person normalt sett har större möjligheter till försörjning i sitt eget hemland. Om det inte finns någon försörjningskälla i hemlandet eller annan anknytningspunkt saknas och personen har för avsikt att flytta permanent till Sverige samt bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning, finns inte grund för att begränsa biståndet till enbart akuthjälp.

Icke yrkesverksamma personer

Vidare har vissa studerande och personer, till exempel pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring har uppehållsrätt. Tanken är att personer som tillhör kategorin icke yrkesverksamma själva ska disponera över tillräckliga medel så att de inte blir en belastning för det sociala systemet i värdlandet. Upphållsrätten gäller så länge villkoren för uppehållsrätt är uppfyllda. Omvänt gäller att en person inte har uppehållsrätt om villkoren inte är uppfyllda. Med kravet på tillräckliga tillgångar menas att en EU-medborgare löpande har tillgång till pengar så att de kan försörja sig utan att vara en belastning för det sociala biståndssystemet i mottagarlandet, det vill säga personens kontinuerliga försörjning ska vara tillgodosedd. Observera att det inte ställs några krav på att medlen för försörjning ska vara personens egna, däremot att den enskilde verkligen disponerar över medlen eller att exempelvis löpande utbetalningar kommer att ske.

Handlingar som styrker tillgångarna kan vara banktillgodohavanden,

pensionsbevis eller andra handlingar som visar på en löpande inkomst. Om det är någon annan person som ställer tillgångarna till förfogande kan detta styrkas genom intyg samt uppgift om vilken inkomst eller vilka tillgångar den personen har.

5.11 Unga vuxna upp till 25 år

Unga vuxna utan sysselsättning och egen försörjning är en prioriterad grupp vad gäller insatser för att undvika ett långvarigt bistandsberoende.

Föräldrar har underhållsskyldighet mot barn i enlighet med 7 kap Föräldrabalken. Underhållsskyldigheten upphör formellt då den unge fyller 18 år eller vid den tidpunkt då gymnasiestudierna avslutas, dock senast vid 21 års ålder.

Vid avhopp från gymnasiestudier är utgångspunkten att den unge kan få sin försörjning tillgodosedd genom en återgång till skolan. En återgång till studier berättigar till ersättning från CSN och förbättrar den unges framtida försörjningsmöjligheter samtidigt som föräldrarnas försörjningsplikt återinträder.

Detta, liksom alla bistandsbeslut, måste bedömas individuellt. Om återgång i studier av något skäl (exempelvis socialt) förefaller uppenbart olämpligt för ungdomen blir bedömningen en annan än ovan angivna.

I de fall där det föreligger sociala skäl, exempelvis där det finns en mycket problematisk relation mellan föräldrar-ungdom, kan en ungdom brytas loss och i ekonomisk mening bilda ett eget hushåll. Detta skall alltid föregås av en diskussion i ärendegenomgång. I dessa ärenden bör utredningen belysa:

- Vilka särskilda skäl som föranleder ansökan.
- Föräldrarnas försörjningsförmåga, kan de bidra delvis till ungdomens försörjning?
- Ungdomens eventuellt egna inkomster, möjligheten att söka underhållsstöd och eventuellt förlängt underhållsstöd.

Om underhållsskyldighet föreligger kan socialtjänsten bistå den unge under 18 år att utkräva underhållsstöd från föräldrar genom ansökan hos tingsrätten. Ungdomar över 18 år får själva driva den rättsliga processen om underhållsbidrag. Finns skäl att underlåta att driva en rättslig process skall detta alltid föregås av en diskussion vid ärendegenomgång.

För ungdomar som slutar gymnasiet vars föräldrars underhållsskyldighet upphört, beviljas försörjningsstöd tidigast från och med juli samma år. Detta med hänsyn taget till att underhållsstöd och bostadsbidrag utgår för den gymnasiestuderande till och med juni månad.

5.12 Våld i nära relationer

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd bör personer som utsatts för våld eller andra övergrepp särskilt beaktas i bedömningen av rätten till bistånd.

Handläggare till sökande som varit utsatt för våld eller andra övergrepp bör vara observant i sitt förhållningssätt och göra en individuell bedömning av de specifika behoven och då eventuellt beräkna kostnader till en högre nivå

om sökande har behov av livsmedel, kläder, skor eller telefon m.m. p.g.a. den tvingande situation de befinner sig i. För kostnader i samband med vistelse på kvinnojour eller annat jourboende bör bistånd utgå under skälig period. I många fall behöver man vara flera handläggare som hjälps åt i en akut situation.

Om den sökande bedöms ha behov av att flytta bör socialnämnden, i detta fall, ge bistånd beräknat på den nya boendekostnaden samt bevilja bistånd för behövlig hemutrustning vid bosättning om särskilda skäl föreligger för detta. Beräkning av försörjningsstöd görs utifrån de riktlinjer som finns uppsatta, dock kan det i vissa fall vara nödvändigt att av särskilda skäl göra undantag med hänvisning till att skydda den våldsutsatte. Undantag från principen att gemensamma tillgångar skall beaktas i en ansökan om ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd bör göras. Ett tidigare normöverskott som den våldsutsatta inte kunnat förfoga över bör inte heller tas med vid beräkningen.

6 Hushållstyper

6.1 Sammanboende med hushållsgemenskap/ delad bostad

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som lever under äktenskapsliknande förhållanden. Mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådars sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär till exempel att om bara den ene har inkomst får hen stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas.

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp räknas normen utifrån storleken på hushållet. Konstruktionen på denna norm innebär att de personliga kostnaderna inom normen beviljas som för ensamstående, men de gemensamma kostnaderna beviljas endast med den andel av hushållet som den sökande utgör, barnen inräknade. Om flera vuxna delar hushåll varav några är par, ska de som utgör par vad gäller de personliga kostnaderna i normen räknas med sammanboendenorm.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Gifta men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär.

6.2 Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på

grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till bistånd. Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer. Försörjningsplikt kan inte hävdas gentemot den som får försörjningsstöd.

6.3 Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18 till 20 år som går i skolan i grundutbildning, och i de fallen ska den unge räknas in i familjens behov och normen för 15–20-åringar användas. Försörjningsplikten gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte.

Socialtjänsten ska normalt inte vid bistandsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra utredas.

Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo.

6.4 Inneboende

Sökande som är inneboende ska inte anses ha hushållsgemenskap med den/dem som hen är inneboende hos. För att betraktas som inneboende ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera eget rum i bostaden, vilket ska framgå av inneboendekontrakt. Sökanden ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som till exempel telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

6.5 Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder.

Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt (primär försörjningsplikt), har den underåriges föräldrar försörjningsplikt (sekundär försörjningsplikt).

6.6 Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds.

Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt Försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bland annat till barnets invänjning i förskoleverksamhet eller skola. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna.

Den som har bistånd i avvaktan plats i förskoleverksamhet är för att ha rätt till fortsatt bistånd skyldig att ta första anvisning av plats, om avståndet och kommunikationer är rimliga. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg. Undantag kan också göras om sociala skäl föreligger, eventuellt efter samråd med barn- och ungdomsgruppen.

6.6.1 Växelvis boende för barn

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

Observera att möjligheten att ansöka hos Försäkringskassan om underhållsstöd vid växelvis boende ska utnyttjas.

6.6.2 Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp

När ett barn övergår från yngre till äldre åldersgrupp ska det nya normbeloppet räknas från och med den månad barnet fyller år, oavsett när i månaden det inträffar. Åldern måste därför observeras vid varje utredningstillfälle och särskild uppmärksamhet ägnas ärenden där löpande bistånd utbetalas.

7 Felaktiga utbetalningar - FUT

Felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd kan uppkomma av olika orsaker såsom att sökande lämnar medvetet oriktiga uppgifter eller saknar kunskap om regelsystemet, interna brister/felaktigheter i handläggningen eller felaktiga uppgifter hos andra myndigheter.

Utgångspunkten vid handläggning av ekonomiskt bistånd är att felaktiga utbetalningar förebyggs så långt det är möjligt. Om felaktiga utbetalningar trots allt uppstår är målsättningen att nämnden får tillbaka det felaktigt utbetalda biståndet med stöd av 9 kap. 1 § SoL och att fortsatt handläggning av ekonomiskt bistånd inte beslutas på felaktig grund. Om den enskilde inte frivilligt betalar tillbaka det ekonomiska bistånd som avses i 9 kap. 1 § SoL, kan socialnämnden väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten med stöd av 9 kap. 3 § första stycket SoL inom tre år från det kommunens kostnader uppkom. Innan talan väcks behöver socialnämnden på nytt utreda den enskildes möjlighet att återbetala det ekonomiska biståndet.

Om beslut om återkrav fattats på felaktig grund eller om andra särskilda skäl

finns kan socialnämnden efterge beslutet med stöd av 9 kap. 4 § SoL.

En person kan dömas för bidragsbrott, om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning. Myndigheter och kommuner ska anmäla till polisen om det kan misstänkas att ett bidragsbrott har begåtts. (Bidragsbrottslagen (2007:612))

Socialtjänsten har en skyldighet att underrätta andra myndigheter och arbetslöshetskassor om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Lag 2008:206). Underrättelseskyldigheten är tvingande enligt 3 § och omfattas av sekretessbrytande regel (10 kap 28 § OSL, Ytterligare sekretessbrytande bestämmelser och undantag från sekretess)

Socialtjänsten har även en underrättelseskyldighet vid oriktig eller ofullständig uppgift i folkbokföringen (Lag 1991:481, 32 c §).

I vissa fall finns en skyldighet för andra myndigheter att lämna uppgifter till socialnämnden. I förordning finns närmare föreskrifter om vilka uppgifter som Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen, Skatteverket och Pensionsmyndigheten ska lämna till socialnämnden enligt 11 kap. 11-11 b §§ socialtjänstlagen (Förordning (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt SoL (2001:453)).

7.1 FUT-utredning

En utredning om felaktig utbetalning ska bedrivas åtskild från eventuell parallell utredning om rätten till ekonomiskt bistånd. I utredningar om felaktiga utbetalningar är syftet att sakligt ta ställning till om en felaktig utbetalning föreligger och om det finns grund för återkrav och polisanmälan avseende misstänkt bidragsbrott.

En FUT-utredning omfattas av samma sekretessbestämmelser som socialtjänstens övriga myndighetsutövning. Grundprincipen är att kontroller och utredningskontakter görs med samtycke från den enskilde. Inom ramen för FUT-utredning finns däremot en möjlighet att, i de fall den enskilde inte medverkar, genomföra vissa utredningsåtgärder utan samtycke. När det gäller en utredning om en felaktig utbetalning kan det innebära att den enskilde inte har samma incitament att medverka i utredningen som vid en ansökan om bistånd. Det kan medföra att socialtjänsten inte alltid får samtycke till att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till andra myndigheter. Enligt 10 kap. 2 § OSL finns en sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör uppgiftsutlämnande till myndigheter eller enskild som är nödvändig för att kunna fullgöra sin verksamhet. Bestämmelsen ska tillämpas restriktivt men det kan likväl finnas möjligheter att lämna uppgifter om nämnden misstänker att den enskilde har lämnat vilseledande uppgifter i samband med en ansökan om ekonomiskt bistånd.

7.2 Återbetalning av felaktiga utbetalningar – enligt 9 kap. 1 § SoL

Principen för ekonomiskt bistånd är att den enskilde som huvudregel får bistånd utan att han eller hon är skyldig att återbetala det. Undantag från denna princip regleras av bestämmelser dels i socialtjänstlagen och dels i

socialförsäkringsbalken. Enligt 9 kap. 1 § SoL får socialnämnden återkräva bistånd som den enskilde fått felaktigt eller med för högt belopp på grund av:

- oriktiga uppgifter
- underlåtenhet att lämna uppgifter
- på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § utgetts obehörigen eller med för högt belopp

Den som har fått ekonomiskt bistånd på oriktiga grunder är skyldig att återbetala beloppet. Återbetalningsskyldigheten gäller även om den enskilde inte orsakade den felaktiga utbetalningen avsiktligt. Socialnämnden får även återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut obehörigen eller med för högt belopp och den enskilde skäligen borde ha insett det. Socialnämnden kan återkräva bistånd som betalats ut på oriktiga grunder, även om personen inte kan få någon straffrättslig påföljd. ’

Bestämmelsen om återkrav bör inte påverka eller ersätta nämndens beslut att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Beslut om återkrav är självständigt i förhållande till bedömning om polisanmälan om bidragsbrott och eventuellt skadeståndsyrkande. Vilket även innebär, i processen om återkrav, att kravet inte per automatik ska efterges om förundersökning läggs ner eller att domstol friar den enskilde från brottsmisstanke.

7.2.1 Återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL – överklagningsbart?

Frågan har behandlats av Justitieombudsmannen (JO) och av dennes beslut framgår att beslut enligt 9 kap. 1 § SoL inte är att betrakta som ett bindande förvaltningsbeslut då beslutet inte har några rättsverkningar för den enskilde utan ska mer betraktas som en s.k. partsbesked där socialnämnden uttrycker sin ståndpunkt i frågan om återbetalningsskyldighet (2015-06-11, dnr 2988-2013).

7.3 Misstanke om bidragsbrott

Socialnämnden ska klargöra och utreda och bedöma om det finns en välgrundad anledning att anta att bidragsbrott har begåtts. Enligt 6 § i bidragsbrottslagen ska socialnämnden göra en polisanmälan om det finns misstanke om brott (Bidragsbrottslagen (2007:612)).

Om en person med uppsåt eller med grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd felaktigt betalas ut, felaktigt tillgodoräknas, betalas ut med ett för högt belopp eller tillgodoräknas med ett för högt belopp finns det anledning att anta att brott har begåtts och därmed föranleda att polisanmälan ska göras.

Oriktig uppgift avser inte bara en osann uppgift utan även en ofullständig uppgift – ett partiellt förtigande av sanningen.

Uppsåt avser att den enskilde medvetet ska ha lämnat en oriktig uppgift och haft för avsikt att orsaka en felaktig utbetalning.

Grov oaktsamhet den enskilde är medveten om att det hen gör kan få vissa konsekvenser. Detta är oberoende av om den enskilde visste eller inte visste att gärningen var brottslig. Att den enskilde trodde hen inte kunde dömas till ansvar saknar betydelse och fråntar inte denne från ansvaret för sitt handlande.

Bidragsbrott är utformat som ett s.k. *Farebrott*. Innebörden av det är att brottet fullbordas inte bara när den oriktiga uppgiften faktiskt leder till en felaktig utbetalning utan även när det finns *fara för felaktig utbetalning*. Viktigt att observera är att det ska röra sig om en *konkret fara*.

I bidragsbrottslagen finns en bestämmelse avseende *Frivillig rättelse*. Innebörden av detta är att den enskilde går fri från straff om denne frivilligt rättar tidigare lämnad oriktig eller ofullständig uppgift innan utbetalning har skett.

7.4 Polisanmälan

I en polisanmälan kan det framgå vilken myndighet som gör anmälan och att det misstänkta brottet gäller ekonomiskt bistånd. I anmälan bör socialnämnden ge en kortfattad beskrivning av de omständigheter som ligger till grund för anmälan, en bedömning av ansvaret hos den enskilde, och en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet. I anmälan kan nämnden också beskriva vilken information som den enskilde har fått om vilka regler som gäller. Den enskildes sociala situation behöver inte beskrivas i polisanmälan, men det är viktigt att vara uppmärksam på om den anmälan berör har skyddade personuppgifter.

En polisanmälan kan även omfatta ett skadeståndsyrkande där skadeståndet motsvarar det belopp som har betalats ut felaktigt. Socialnämnden kan däremot inte begära dubbel återbetalning vilket innebär att om skadeståndet blir fastställt i bidragsbrottsdom så kan återkravet efterges med motsvarande belopp. Socialtjänsten är inte skyldiga att underrätta den enskilde om att polisanmälan har gjorts då åtgärden inte är ett sådant förvaltningsbeslut som avses i 33 § förvaltningslagen (2017:900) och faller utanför ramen för myndighetsutövning.

En polisanmälan och andra handlingar som tillhör en polisanmälan kan omfattas av förundersökningssekretess enligt 18 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL 2009:400). Om den enskilde vänder sig till socialtjänsten och vill veta om hen blivit polisanmäld ska en sekretessbedömning göras. Socialtjänsten ska pröva begäran om att få ta del av handlingar och fatta ett beslut avseende detta. I de fall den enskilde inte får ta del av handlingarna måste socialtjänsten fatta ett beslut om sekretess mot part enligt 10 kap 3 § OSL. Vid behov hänvisas även till förundersökningssekretess enligt lagrum ovan.

Sekretess finns även för att skydda anmälaren och regleras i 26 kap. 5 § OSL. Även här ska en sekretessprövning göras enligt denna paragraf då ställning ska tas till om det finns grund för att det kan antas att fara uppkommer för att den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.